

279775

Fundat la anul 1880.

LUPTA PENTRU LUMINA

LUMINA PRIN LUPTA

LITERATORUL

APARE IN 4 EDITH LA 15 ALE FIE-CAREI LUNI

CONTROL DE STYL

No. 7

LIBERTATE DE IDEI

DIRECTOR: ALEXANDRU MACEDONSKI | PRIM-REDACTOR: CINCINAT PAVELESCU

GASTELUL SOLITAR

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Prietenului meu Georges Schina.

Bizar castelul solitar
Pe-o stâncă arsă priveghiază,
Și feudal înprăstiază
Poema timpului barbar,
Bizar, castelul solitar.

Un cavaler în za de fer
Pe-un cal de umbră nainteză
A lui armură schinteiază
Sub mortul lunei hemisfer,
Un cavaler în za de fer.

Pe turnul 'nalt e un semnal,
Dar pórta este ferecată
Și nici-o umbră nu s'arată,
Ci roșu arde un fanal,
Pe turnul nalt, — Suprem semnal.

Măi face-apoi un singur salt, —
Apoi descalecă îndată, . . .
Asvêrle scara fermecată
In sus, in sus spre turnul nalt, —
Măi face-apoi un singur salt.

L'așteptă buzele de jar,
L'așteptă sinurile calde,
Și ochi, — două mari smaralde —
Iar sub al dragostei pojar
L'așteptă buzele de jar.

E sus pe turlă... dar un corb
Croncănit or îl ocolește . . . .
La lună zăua lui scilipește, —
Înainteză ca un orb,
Sub croncăniurile de corb.

Și ătă'l într'un coridor
Întunecos ca și mormântul,
Dar nu'n 'n zadar 'și-a dat cuvântul...
Ne-strămutat e al său dor,
Și ătă'l într'un coridor.

Fantasme es din ori-ce unghiü,
Și pe sub bolte feudale
Răsună hohote fatale. . . —
În mână strânge al său junghiü....
Fantasme es din ori-ce unghiü.

Dar rațe palide străbat
Din fund prin gémuri ogivale
Ajunge 'n fundul unei sale,
Aude glasul adorat, —
Și rațe palide străbat.

Coprinsă 'n brațe de atlet
Sub sêrutarea furtunósă
Copila tremurâ sfîósă.
Dar el o duce 'ncet-încet
Coprinsă 'n brațe de atlet.

Pe turla naltă aü so-ît
Ea spăimântată se mlădie
Dar el de scara de fringhie
Se încleștéză fericit... —
Pe turla naltă aü sosit,

Cobóră... Corbi croncănesc...
De-asupra lor e clar de lună,—
Dar două țipete răsună...
La gémuri risete rînjesc, —
Pu turlă corbi croncănesc.

SFARSITUL UNEI LEGENDE

— Răspuns d-lui Hasdeu : Cestiunea Eminescu —

Sub acest titlu, am reprodus în numărul trecut câte-va rânduri ale d-lui B. P. Hasdeu. În acel articol, eruditul, atins că într'o cercetare asupra literaturii române apărută la Berlin nu este citat de cât în trecăt când în realitate imensele sale cunoștințe precum și geniul său poetic îl pun în primul rând, — consimte să spuună despre repositul Eminescu :

„Că umbra este tot umbră ori-cât ar fi de lungită și lărgită ; că deificarea lui Eminescu a ajuns ridicolă și este în prețuia de a plesni ca brósca din fabulă ; că nici-un fetiș , nu durează etc.“

Nu voiú insista asupra motivelor ce au hotărât pe directorul *Revistei Noui*, (publicațiune fundată de mine în asociere cu Victor Bilciurescu), să își schimbe părerea. Dar este curios a se constata că d. Hasdeu și alți, acum tocmăi, — și numai sub o sângerare de amor propriu, — își dau seama că sgomotul ce s'a făcut împrejurul lui Eminescu n'a fost pentru *Noua Direcțiune* de cât un mijloc speculativ. Cu ajutorul acestui sgomot, societatea *Junimea*, a sperat să monopolizeze opiniunea publică sau cel puțin, beneficiile materiale ce îi fac astăzi țaria.

De și, din partea d-lui Hasdeu, deșteptarea este tardivă ; de și motivul ce a provat-o este mai mult catholic de cât orthodox, dacă e, este sinceră și definitivă, în aci. Am enșe dreptul să fiu foarte rezervat față cu statornicia și chiar față cu icalitatea d-lui Hasdeu. În adevăr, această mare inteligență, n'a făcut totă viața de cât să șovăiască. A început prin a fi adversar neîmpăcat al *Nouei Direcțiuni*. Mai ales contra d-lui Maiorescu a dus o strălucită campanie de polemist. Nici-uaul dintre scriitori contemporani, n'a desfășurat pentru o cauză mai bună o mai mare activitate. El, Hasdeu, este autorul rămășagului ce a demonstrat că este desul să trimiți la *Convorbirile* versurile cele mai próste, cele mai fără șir, pentru ca ele să fie îndată tipărite dacă enșe vei fi avut grija să lámuresci că sânt traduse din vre-un poet germu ore-care, — chiar în cazul când acel poet n'a existat. Sub numele de *P. A. Călescu*, ce în total însemna *Păcălescu*, — *Convorbirile*, inserară celebra poezie *La Noi E Putred Mărul*. Sub un alt nume, aceeași revistă publică tot de d. Hasdeu, o pretinsă versiune din *Gablitz* — poet germu înaginar. În fine, identicul Hasdeu, prin *Românul* (1875), adresă d-lui Maiorescu o scrisóre cu următoarea inscripțiune :

„E. S. Min. Tit. Maiorescu“

Publicul cunoscător în sciința epigrafică, descoperi fără întârziere că inscripțiunea nu trebuie citită : *„Excelenței Sale ministrului Titu Maiorescu“* ci că ea își are interpretarea justă în :

„E smintit Maiorescu“ (E. S. Min. Tit. Maiorescu).

Dar *E. S. Min. Tit. Maiorescu*, dîmbi liniștit. Adeptul lui Schopenhauer, doctorul în drept și filosofie de la facultatea din Giessen, își dise că nu este adversar care să nu își albă partea slabă. Pênă atunci, Hasdeu, sérac și sobru, fusese inabordabil. Precum uni din biografi săi o spun, ani întregi avu virtutea, pentru a 'și păstra independența, — să

trăiască cu câte-o franzeluță de cafea cu lapte pe di. Părul, barba sa, erau inculțe; vestmintele sale, cu totul filosofice; considerarea de care se bucura în public, nu era ênse mică. Cu tôte că în acele timpuri, Hasdeu frecuenta une-ori localurile publice, mai ales noi, tinereimea, aveam pentru el o venerațiune. Dar cu cât vârsta înainta cu atât cerbicia marelui bărbat slabea. Nu l'acus. Intr'o țară în care opiniunea publică nu știe să facă de cât manifestațiuni platonice, vine un moment psihologic, când anărăciunea unei vieți de privațiuni debordéză. Constat numai, că așa s'a întâmplat. Intr'o di, cam pe la 1876, Hasdeu își făcu evoluțiunea. În pantalonii *gris-perle*, în jachetă ténéră, cu părul și barba civilisate, nou doctor Faust dupe absorbirea licôrei magice, apăru filologul, poetul, fulgerătorul polemist, de-a lungul podului-Mogoșoie. De atunci fuca, scratele d-lui Maiorescu câștigă un nou ôspe. Ziurnele și favorurile, — de alt-fel meritate cu desevîrsire — coronară evoluțiunea. În schimb ênse, o complicitate tacită se stabili. Și cine știe ?. Ea ar urma ênce, dacă d. Maiorescu ar mai fi în măsură, prin influența literară de care se bucura pe lângă Majestatea Sa Regina, să domîneze situațiunea. Dar și d. Hasdeu și alți pricep că România a ajuns la finele unei epoce. Regina-Poetă atât de amăgită asupra literaturii române, atât de înșelată în credințele ce 'și facuse despre ômeni cari o înconjurău, bolnavă, oxilată aproape, va rămâne probabil la Neu-Wied. Regele, pregătește în acest interval, prin Augusta căsătorie a Nepotului său, o Domnie nouă.

Influența curat ger ană ce a căleuzit pêne astă-di cercurile nôtstre politice și intelectuale, se nuanțéză de pe acum cu veleități anglo-saxone. D. Gusti, traducătorul oficial de piese-germane al Teatrului nostru național, va trebui să mai tórne așă în paharul său cu bere dacă cum-va dorește să rămână în curent. Librari nôtstri de altă-parte, pot să se aprovizioneze cu un stock convenabil de cărți englese din colecțiunea *Tauschnitz*. Nu sîntem români zădarnic și nu ne vom desmînti nici de astă-dată. Mi-aduc aminte că în timpul ultimului resbei, comercianți, — Capșa chiar, — înlocuiseră, — uni firmele lor române, alți firmele lor franceze, — cu firme ruse.

Voiesc ênse, să justific pe deplin încrederea domolă ce 'mi inspiră noua atitudine a d-lui Hasdeu. Chiamat de mine în fruntea revistei pe care o conduce astă-di sub un alt nume, eruditul, mi-a dat cuvântul de față cu mulți, că se retrage dacă numele publicațiunei va fi schimbat. Cu tôte aceste, în loc să apară *Literatorul*, precum se decisese, d. Hasdeu, prin o simplă schimbare de firmă, caută să nimicescă oțera și gruparea mea.

Dar, de ôre-ce nu fac aci genesa *Revistei Noi*, este de prisos să intru în amênunte.

Aceste reserve făcute, voiă arêta numă prin ce anume miđiôce s'a operat fâimôsa *deificare* ce pare că începe să supere pe d. Hasdeu.

Între anul 1880—1884, singura revistă în capitala țerei, ere *Literatorul*. Directorul ei, — una și aceeași persôna cu actualul, — era iubit de tinereime. Indulgența ei și a maiorității publicului, a criticei, a unanimității preseii, îl punea în rând cu Alexandri. El, atribuiesce această indulgență chiar astă-di faptului că simțise ênce de atunci, invasia unei culturii germane și că i se înșotrivise. Câmpion al latinității, organisase comitete literare în fie-care oraș. Propagandă puternică, avu ca ântêi rod redeșteptarea gustului citirei de cărți române. O nobilă emulațiune urmă pe terrâmul producătorilor. Dar se vor afla la timp scriitorii să facă istoric acelei epoce. *Literatorul*, n'a fost o revistă ci o școlă. De aci a eșit cea mai mare parte din tineri diariști cari știu astă-di se mânuiască con-

deiu. Și tot aci, s'au afirmat poeți și scriitori de valoare, între cari, voiți cita ca poet pe Duiliu Zamfirescu, iar ca prosator, pe delicatul nuvelist Teleor.

Tot cam pe la anul 1882, înflorea în București grosolanăia de injurii a diarului *Timpul*. În redacția lui, d. Maiorescu strecurase pe Eminescu, — gloria conti porană a erei noi dar necunoscutul de atunci; — el, fără să i fi făcut eu vre-un rău nu scăpa nici-un prilej să mă ultrageze. D. Maiorescu voia să mute *Convorbirile* de la Iași la București, și popularitatea *Literatorului* nu putea să i convină. Acest organ de publicitate trebuia dărîmat. Lozîncea fu dată și două ani consecutivi, Eminescu mă tîbî sub propria sa semnătură, întrebuiotînd și calomnia și invectivele. Nici familia mea nu fu respectată. Răspunsul ce i-am dat a fost tăcerea. De atunci, în *Timpul*, m'au atacat mulți. Fanariotul M. Paleologu a excelat. Cu toate aceste, am avut puterea să nu mă desmint:

Guarda e passa.

Ast-fel, mai târziu cînd am fost sfîșiat de majoritatea presei, m'am simțit mîndru că am luat dintru început această atitudine. Dar nu trebuie să anticipez. Puțin dupe înprejurarile menționate, Eminescu înnebuni. Cînd aflău desastrul său, *Literatorul* apăruse deja și din nefericire, conținea o epigramă a mea. Ea nu era de cît un simplu exercițiu; nu ținea pe nimeni. Scrisă cu două ani înainte, fatalitatea voi ca publicarea ei să coincidă cu nebunia lui Eminescu. Dați copirinsul ei aci:

«Un X, pretins poet, — acum
S'a dus pe cel mai jalnic drum
BCL Așiu plînge dacă n'abalnicary Cluj
Destinul său n'ar fi mai bun
Căci pînă eri a fost năuc
Și nu e ađi de cît nebuu».

D. Ventura fu cel care porni furtuna. Cu un cavalerism ce dacă a fost sincer este laudabil, dar fără să mă întrebe dacă epigrama era saă nu adresată prietenului său, publică o scrisore prin mai multe diare. În ea numea actul meu o infamie. Mă creduiă dator să răspund, — dar în tîmpinării mele i se refușă ospitalitatea. Diaristica își detese mîna să dedice acea epigramă lui Eminescu din propria ei autoritate. Un siugur diar, *Românul*, fu mai liberal. Dar în răspunsul meu, — fie sentiment de onore reu-înțeles fie ne-dibăcie, — mă exprimai cu o demnitate rigidă. Dacă așiu fi spus de atunci adevărul, — așa cum îl spun astă-đi, — n'asiu fi fost cređut. S'ar fi đis că daă 'napoi. Mă mulțumii să declar că d. Ventura și confrăți săi de luptă, n'au dreptul să pună un nume acolo unde eu n'am pus nici-uuul. Mai điceam iar că, pentru onorea secolului al XIX-lea, resping systema inquisitorială de a se scruta intenținea. Scrisorea mea n'avu echoă. Erau prea mulți interesați la nimicirea unei reputații. Pe uni îi obligasem, pe alți îi loviseam.

În socoteala acelei epigrame nu s'a speculat numai nimicirea mea și numai înalțarea lui Eminescu. Mulțumită ei s'au ridicat microbi literari de astăđi. Bune-oare, reputaținea lui Vlăhuță, n'are altă sorginte. A fost un timp cînd era destul să te declarî apărător al lui Eminescu ca să fi proclamat poet saă prosator mare. În asemeni condițiuni, era logic ca cei mai mulți să se asvirle asupra mea. În ambele tabere politice aveam dușmanii neînpecați. Conservatori nu mi puteau erta că nu sunt *ciocoiu*.

În potriva lor scrisesem pamflete celebre. În 1875, unul dintre ele, mă procurase onórea să fiu arestat. Pe atunci, liberali, făceau mare șgomot înprejurul numelui meu. Cele trei luni și jumătate cât am stat întemnițat în Văcărești, au fost pentru mine o apotheosă. Două-deci și patru advocați se înscriseră să mă apere și fui achitat în mișlocul unui chaos de aplauze. Ridicat pe brațe și dus la trăsura, ast-fel eșiiu din sala Curții de Jurați. Intrasem între patru geandarmi. Cu toate aceste, nici pentru liberali, mai târziu, nu fuseseș mai blând. Când Ion Brătianu, marele român și nen-uritorul bărbat de stat, rătăcit de glorie, inaugură era «viziriatulul», lovirile ce i-am cat au fost crunte. Ne-înfeodat nici-unui partid, n'aveam să sper sprijin de la nici-unul.

Cât despre situaținea mea față cu thronul ea era și mai grea. Dynastia străină nu fusere adusă de mine și tot d'ăuna am spus cathegoric părerile mele asupra exoțhicei importaționii. În sfârșit,—eram șerac. Formaținea culturală din jurul Literatorului desertă la prima ciocnire. Felicit pe tineri cari urmând astfel nu 'și-au legat sórta de réștriștea ce 'm'i-a vestejit juțeța și ce m'i-a distrus sănătatea. Poet sașu prosator, înainte de or'ce, trebuie să fiu om practic. Și întru cât mă priveșce, nu-mă om practic n'am șciut să fiu.

Singur, dar cu toate aceste neînduplecat, în timp de anș, rămăseșu sub trăsnet și înfruntaiu furtuna. Anș întregi, nu fu și să nu fiu defăimăt prin vre'un diar. Cu timpul, chiar cei cari m'i recunoscuseră merite poetice excepționale mi le tăgăduiră. Ast-fel merse cestiunea cu Eminescu. La început, campania nu exprima de cât compățimirea ei pentru nenoroșirea ce isbire pe acest scriitor. Treptat, compățimirea se schimbă în admirațione. ~~La rândul ei~~ ~~Admiraționea,~~ ~~luă proporțione~~ ~~adoratiuneii.~~ Astădi, ni se spune că *Eminescu era frumos ca un tēner sfânt coborăt din pervazele de aur ale unei icōne.* „Adevērul, îl șciu cei care l'au cunoscut. Sunt chiar fetișisți, care l'clasifică mai șus de *Shakespeare*. Pe lângē gigant, Alexandri, fu transformat într'o brōscă. Ce era să rămān eș?

Dar ce este admirabil și demn de epocă, este că o parte a tinerimeii, din versuri șchiope, face culmi de artă; din lipsă de ideii, profundiate; din degradarea limbēi, înălțarea ei; din împrumuturi operate asupra lui Lenau, originalitate.

Convingerea mea ēnse, rămāne constantă :

«Nu; nici-odată lipsa de enthusiasm, difusiunea de styl, lipsa de fond pasional, obscuritatea, nu vor simbolisa de cât maladivitatea sașu ignorantismul.

Accentueze-se sașu nu sfârșitul legendei pe care *Noua Direcțione*, a creat'o lui Eminescu, am cređut de datorita mea să dau aceste lămuriri și să spun ce cuget. Ensē mai pușin încredētor în bunul simț contimporan de cât d. Hasdeu, nu voiu închiāia cu siguranță că reacționea este în momentul de a se ivi. Cu un articol-douē nu se distruge o legendă.

Sfârșitul legendei se va efectua o dată cu systema socială sub care ea a putut să fie întocmită.

ALEXANDRU Macedonski.

GNOSCE TE IPSUM

Am urât pe ai mei semenii
 Și m'am dat singurătății,
 Căci cu densi de te-asemeni
 Ești oglinda reutății.

Și iubi'am adevărul
 Și l'am spus în tot-d'a-una
 Veninos fiind tot mărul
 Ce ascunde 'n el minciuna.

Ris'au uni cu sarcasmu
 Cum rid slugile la hală,
 Și mi-au dis că este basmu
 Și virtute și morală.

Pe a vieții lungă cale
 Cum schimba-vei tu destinul .
 Când din simul mumei tale
 Sugi și ura și veninul?

Când nici răul nu scutește
 Pe copac de putredire
 Crești că el se nimicesce
 În a ómenilor fire?

Forța lui potrivă n'are
 E dușman ne-amorțit,
 Și 'ntr'un suflet cât de mare
 Se preschimbă în cuțit.

Dar când judeci cu dreptate
 Cine-aduce 'n veci căderea?...
 Sunt aceia care 'n spate
 Duc și cărma și puterea ?

Da! în vécul de splendóre
 Pentru cine 'l înțelege
 E să fii fără onóre
 E să fii fără de lege.

E să fii fără căință
 Să sugrumi a ta simțire,
 Să-ți vinzi suflet, conștiință,
 Pentru-o vană fericire.

Si m'am dus fără-a răspunde
 In pustiul depărtat
 Fericit fiind ori-unde
 Omul încă n'a călcat.

Colonel G. Boteanu.

BANCHET LA CURTE

— POESIE CORĒANA —

*Vesel fumegă 'n pahare vinul roșu generos,
 Beau curteni, și s'aude câte-un hohot fioros,
 Dar poporul e afară ce se vaietă și plânge...
 Vinul fumegă 'n pahare, vesel, roșu, --dar e sânge.*

*Piramidele de cărnuri miu de poște răsvrătesc
 Și monarcul le contemplă cu un dimbleț părintesc,
 Dar cetatea este plină și de groză și de jale.
 Piramidele de cărnuri sunt victimele regale...*

*Ard în sfesnice de aur parfumate luminări
 Ense căra li se scurge cu funebre lacrimări
 Și serbarea se urmăzeă cu sinistră înversunare,...
 Toți se naltă și închină... --e a țerei mormântare.*

ALEXANDRU Macedonski.

FRICA

A două din nópte mă despărțisem de prieteni mei. Nu se vorbise de cât de hoți. Fie-care își muncise creierul să 'și amintească vre-o istorie întemplată lui, rudelor, prietenilor sau chiar cunoștințelor.

Toți cercau să fixeze atențiunea ascultătorilor prin amănunte mai înfiorătoare. Dar pe nesimțite, istorisirile începură a fi înflorite cu ne-adevăruri. Ast-fel, ele, ajunseră să fie numai niște curate povești. Cu toate acestea, când îi părăsiu, cu gulerul de la blană ridicat, cu căciula infundată pe ochi, băgaiu de sémă că născocirile prietenilor mei nu rămăseseră fără efect asupra mea. Și în adevăr, pe strada singuratică, la fie-ce colț unde umbră câte unui felinar tremura, mi se părea că zăresc conturul nedeslușit al vre-unui asasin ce mă pândea.

Când ajunsei acasă, urcai scara uitându-mă în toate părțile. Apoi, deschisei ușa și inaintând spre masă aprinsei luminarea.

Ense la minut, toate poveștile îmi reveniră în minte, și fără voie, copilărește, mă uitai sub pat!...

Dar abia mi-aruncaii ochi și de o-dată, simții că tot sângele mi se asvêrle spre inimă.

Din penumbră, o ghiată răsărea.

Frica mă coprinse. Voiu să fug. Dar mă gândii că pêne să cobor scara, asasinul ar fi avut timpul să m'ajungă,

Atunci îmi veni altă idee. Șovăitor, mă apropiai de masă, și ca să nu deștept băndielile, șuieram un cântec vesel. Dar cum mă vechii lângă masă, mă aruncaii asupra revolverului și repedindu-mă la pat, mă aplecai curajos, iar punând mâna pe picior, — rămăsei cu o ghiată în mână.

Era a mea.

MIRCEA Pilat.

NE-INSTANTANEU

TACHE IONESCU

Înalt și svelt. Frumos. Rece de și insinuant. Voce de aur. Il cunosc de la 1875: Terminase liceul. Un moment am participat cu el la *Revista Junimeii* pe care o fundase. Era în curentul latinist. Profesorul său *Maxim* îl influențase. În acele timpuri, — inamic al *Nouei Direcțiuni*. Erau la *Revista Junimeii* (1875), — publicațiune meritorie, — Gr. Andronescu, mai târziu prim-procuror; — fratele lui Cyru Oeconomu: Petre. — astăzi decedat; un óre-care Pârvulescu, — tîner de talent, dispărut cum

și ce fel, nu știu, și alți, — în noua generațiune, elită. — Chiămat să iaă direcțiunea acelei publicațiunii, după primul număr mă retrăseiū ne-învoindu-mă cu ultra-latinismul grupărei. De atunci *Noua Direcțiune* a cucerit întru cât-va pe Tache Ionescu: — În schelă, cu toate aceste, a fost eminent. Ca student, atrăsesse atențiunea asupra'i. *Convorbiri*, ca tot-d'a-una, căutară să 'nnăbușescă strălucitul debut al acestu'tênăr, *Revista Junime'i* încetă. Tache Ionescu, rămase însă, cu calități intelectuale și de inimă superiōre. **Defectele sale:** Jōcă câte-o dată *Croquet*, iar la anul 1875, a publicat o scriere în care prevedea tot ce se va întâmpla la anul 3000, fără să se prevada pe sine Ministru la anul 1892. **Crima sa de les-intelectua'itate:** Une ori, este saū se prefaca a fi *Emineșcist*. **Calități sale:** Generos, artist, și amant al lui Baudelaire. **Viitorul său:** Prim-ministru. **Prezentul său:** Cea mai demnă, cea mai înaltă expresiune a tinerime'i contemporane în guvern.

ALEXANDRU Macedonski.

ERVIN

POEMA

Mătușei mele, EVA FARCAȘEANU

II

De ce se oprește celtridă, nimită? Library Cluj

De ce albe sinuri pe pept i s'agită?
De ce ochi negri s'aprend în clipire?
De ce roșii buze, se cască'n dîmbire,
Și brațele 'ntinse o clipă... recad?—
E Raiul, ce-î ride?... Delirul din Iad?—...
A! nu, pe feréstră cu harpa în mână,
Cătând către luna, tăcerei stăpînă;
Poetul de visuri furat, odihneșe e;
Și fața surisul ușor-î-o 'nerețeșce.

II

Căt ochiul cōprinde se 'ntiude în zare,
O insulă verde ce 'nașce din mare;
Pe dēnsa trifoiul se 'nnaltă bogat,
Se plēcă sub vėntul ștreqar ne'nfrēnat,
Iar blondele fete, cu ochi de cicōre,
În mare se scaldă mirānduse 'n sōre;
Când valul isbeșce ca taurul prins,
În stānca pleșuvă, al țermului sphynx.—
*Erina*¹⁾!. *Erina* bogată și verde,
Sub ochi lui Ervin, ca'n cēță se perde.
Copilul ei palid de cānd a plecat,
Un dor fără margini în pept a purtat.

¹⁾ Irlanda

In notele clare din harpă scăpate,
 Tresar roșii doruri lăuntric culcate.
 In Franța curténă, in Spania slântă
 In care Maurul pe rug se frământă,
 In Roma străvechie, Florența pomioasă,
 Germania beată de unda spumioasă
 Ce-o scóte ciorchinul pe delul de Rin ;
 In orí și ce țerá, burgadá, cămin,
 La mese bogate — Erina — răsună,
 Când degete albe se jócá pe strună. —
 D'acéa poetul, in vis își revede
 Caminul, pe maná la jept străns'o crede. —
 Șoptesce cuvinte... in visu-í frumos.
 Sub pèrul cel galben ce cade in jos
 Pe-o frunte verginá, seniná și latá
 Íși pune-a lui buza de dor insetată
 De când de la sînul suroréi s'a rupt
 Plecând p'alte țermuri, cîntând ne'nterupt. —

MIRCEA Dimitriade.

DE PE CULMEA VIETEI

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Chinul prin speranță

ai ántéu,—orí-cát de necredút ar fi lucrul, — ce este la ordinea
 dílei, ce a prins rádáciná in viața noastră politicá, ce călúzeșce
 secolul al XIX, este : *Chinul prin speranță*.

Unul dintre príncipi prosei franceze, Villiers de l'Isle-Adam, a
 scris sub acest titlu, o nuvelá,—márgáritar fárá sémén. Ense, puținí, fie
 aci, fie in Franța, áú citit'o. In deobște, scriitori cei mari, n'ajung sê
 fie pretúiti de n'ulțimi de cât duje trecere de ani.

Nuvela despre care se vorbi a fost tradusá in románesce de Spartali,
 și publicatá in unul din diarele Capitalei.

Pot dar, s'o rezuméz aci, sê deslúșesc ce este acea nuvelá, ce înse-
 mnéză *Chinul prin speranță*.

Torturile de odinórá ale închisíțiunei spaniole sunt cunoscuté in a-
 própe totalitatea lor. Este énsé, una,—ceá mái grozavá póte,—rémásá mái
 in umbrá.

Íat'o :

Membrele hereticilor saú ale áșa numíților necredincioși, odatá sfárá-
 mate ; cárnurile, odatá smulse de pe acele corpuri prin clește, inaltul
 tribunal se gándeá sê închieie chinurile nenorociților printr'o osándá
 supremá. Dénși, eráú ast-fel, hotáráti la mórtea prin flacári și rugul pe
 care avea sê se îndeplínescá *actul de credință* (auto da fé) se înálta
 de cu nóptea, in cea mái mare piátá a orașului. Dar îndatá ce apunea
 sóele ultimei díle ce preceda creștinescul act, marele închisitor intra in
 chilia osánditului. Blajin îi vorbeá, blajin îl sáruta, blajin îi puneá in
 vedere chinul ce urma sê îndure pentru mántuirea lui, pentru binele,

pentru răscumpărarea sufletescă cu care avea să fie dăruit. Infățișătorul lui Christos, eșea dupe acastă cu pași măsurați, îl lăsa singur. Ensé, cea din urmă vorbă a lui, era tot-d'auna, un acelaș îndemn milostiv la resemnare. Bune-óră; „Odihnește-te fiule în liniște ca să poți mâine să te a-
„răți demn de favoarea ce ți se face.“ Cu alte vorbe: «ca să poți să fii trimis mâine plocon lui Dumnezeu, fript și rumenit dupe tóte regulele artei».

Nenorocitul, multă vreme dupe plecarea venerabilului preot, rămânea incremenit. Cu tóte aceste, treptat, se desmeticea, se uita înprejur, se tterra pe brânci spre ușă și... — O! Dumnezeule mare! O! Dumnezeule ce faci minună! — ușa, ușa era deschisă, uitată ne-zăvorită, și chiar, — O! Dumnezeule mare! O! Dumnezeule ce faci minună! — crăpată pe sfer. Câte speranțe îl năvăleau nu sunt de spus. Póte... póte că lui Dumnezeu i se făcuse milă. Póte... și ajutându-se, cu mâinile, cu picioarele, se pomenea într'un coridor lung, într'un coridor întunecos, luminat numai ici-colo de câte-o candelă roșie, de câte-o candelă albastră. Dar din vreme-în-alta, sgomote de pasuri se audeau de-a lungul, îl o-preau cu răsufierea pe buze, cu ochi hypnotisați pe întunec de spaima că va fi descoperit, că va fi re-băgat în negura carcerei fără speranță, în besna prin care bijbăise idiotisat, septemări sau luni, secole întregi de dejnădejde, vecinicii de înfiorări. Dacă îi bătea inima, dacă îi svicneau tēplele, și cum îi bătea inima, și cum îi svicneau tēplele, întrebați'l să vē spună. Și mai întrebați'l cum ajungea la capētul coridorului, cum se ridica să cerce noua ușă ce întelnea, cum o afla deschisă, și cum—, de-o dată, — fără transițiune, — simțea că o rēcóre parfumată îi umple plămâni, că o grădină cu portocali și lămâi, îl inconjoră, se desfășoră sub cerul stelos al unei nopți Madrilense?... In fund, — munți: — pe de-caupra unui zid puțin înalt, vāt și păduri; iar jur-înprejur, — aer! er albastru! pomi înfloriți! libertate!

Scăpat! da, — torturele, inchișiția, flacările de a doua și dispăreau, nu mai erau de cât un vis urât. Reîncepea viața; se reînbarca pe corabia speranței; albele ei pânze se rotunjeau umflate de adierile unei diminețe poleite; Mediterana era trecută; ajungea la Alger sau Oran; o casă, dintre frundătura fragedă a unei lese de pomi tineri, îi dīmbea, părea că-i deschidea brațele; intra înăuntru; se refugia în sinul naturei; trăia numai pentru natură și pentru copii lui; înbătrânea fericit; se stingea domol și dulce, între ai lui; strănepoți îi închideau ochi;... — aer, cer albastru! pomi înfloriți: libertate!

Dar, — O! Dumnezeule mare! O! Dumnezeule ce faci minună! — cu tóte aceste, când trecea pragul celei din urmă înprejmuiri, când de visurile lui nu 'l mai despărțea de cât îndeplinirea lor, — O! Dumnezeule mare! O! Dumnezeule ce faci minună! — umbre negre se ivéu, brațe de fer îl în-cleștau.. Ei! — erau ei! erau slujitori sfântului oficiu! ofițeri răscumpărării sufletești! era marele inchișitor! era înfățișătorilor lui Christos pe pământ! erau flacările rugului de a doua și! Ei! — erau ei! era mântuirea de veci!

Cam ast-fel, — de și cu alte cuvinte, este povestea lui *Villiers de l'Isle Adam*. Ce se întēplă în viața noastră politică este asemuit.

Da: trebuie să nu se mai ascundă adevērul. Trebuie să se spună cu glas tare, că țara întrégă este supusă de prea multă vreme la aceeași tortură morală.

A! domnilor miniștri de astă-đi, domnilor miniștri de ieri și alaltă-ieri, încetați cu *chinul prin speranță!* — Este timp.

ALEXANDRU Macedonski.

AMOR SENSUAL

DE ȘI TE VED IN FIE-CARE SÉRĂ
ȘI ORE LUNGI SUB OCHI TĂI RĂMÂN
SĂ-ȚI SPUN CE SIMT DIN ȚI IN ȚI AMÂN :
IN FAȚA TA SUNT MARMORĂ ȘI CÉRĂ.

INGHIET ȘI ARD SUB GLASUL TĂU PĂGÂN
ȘI FOCUL STINS AL OCHILOR DE PARĂ
INNĂCĂ 'N PEPT DORINȚA TEMERARĂ
ȘI SUNT ATUNCI PE INIMĂ STĂPÂN

DAR AM SĂ TAC... CĂCI PATIMA NEBUNĂ
CE N'ENCETAT MĂ FACE-A TRESĂRI
IN AL MEU GÂND STÎRNEȘCE O FURTUNĂ
ȘI DACĂ-AJ FI A MEA, —EU AȘIU MURI.

CINCINAT Pavelescu.

ARMONII FUNEBRE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— UHLAND: STERB-KLÄNGE —

- Din somn ce mă deșteptă ore
Cu voci așa mângâietore ?
Oh! mamă veți și spune cine
La oră-așa târzie vine ?
- N'aud, nu ved nimic, iubite, —
Te-afundă 'n vise liniștite...
La cel serac nu vin grămadă
Artiști să 'i facă serenadă.
- Oh da; așa e mamă bună...
Cântarea de-aur ce răsună
Nu e o musică lumescă
Ci este musică cerescă...
Măicută scumpă, — noapte bună.

Viena, 1892.

Baron A. DE EDER.

SILUETE MODERNE

Nu l'ați cunoscut : Prin lume a trecut ca o nălucă.

— A Macedonski. —

ARTISTUL

Silueta aristocratică. Eleganță nativă. Chyp suggestiv. Mustățile infipte în cer. Pasuri grăbite, puțin sacadate. Dîlnic, trece pe podu Mogoșoie. Se uită drept înainte și vede tot ce se petrece în lature. Cam rigid în mers. Înfașurare de militar austriac. Ori unde intră, atrage atențiunea. Femeile, îl fixeză lung. Picioarele sale sunt mici. Privirea când bizară, când dulce și visătoare, când vagă. Era una din acele figuri ce vedute o-dată, în memorie rămân. În caracterul general al chypului, ce predomina era o melancholie genială. Surprinzătoare, în această siluetă, mai era complexitatea de nuanțe ce îi modifica trăsurile. În stare de repaos, făptură maladivă, indolentă și resemnată, părea. Dar fruntea, în ore-care momente, o ridica cu o mândrie sfidătoare. — Acesta, îl transfigura. Din vagul în care inoțea, privirea sa se lustruia atunci, cu poleiul oțelului. Te întrebați dacă mai e același om? Dîmbetul, i se sarcastisa. Era ore, extraordinarul suflet, bun sau rău? *Myster*. Destul că în izolarea sa înfășurat trecea în mijlocul Bucureștilor ca un străin într'un oraș necunoscut. Îl salutați mulți. Vedeți sau nu, — răspundea rar. Părea din altă lume coborît în rața de aur a unui vis. Și vis era. Sub aparența lui rece, ascundea nemărginirea entuziasmului artistic. Inflăcărarea inimii, nu o trăda de cât ochi. Dar une ori, deplin stăpân al său, sub catifelarea pleoapelor își mormenta interiorul. Către laude nu sciați dacă și plécă sau nu urechia : Ce este pozitiv, este că se lauda și se critica singur mai mult de cât o puteau face alți. Geniu conscient, operele lui, sunt clasice. Să 'l apropie nu cutezați toți. Sarcasmele sale erau celebre Săgețile ce îndrepta, *bonome* în perfidia lor, râneau, mortal.

Farmecul său cel mare, era ênsă, intimitatea sa. Ceicari l'au cunoscut, nu 'l vor uita. Ori unde mergea, robea, — când voia. Îl ascultați chiar dacă 'l urați. Elocent și insinuant, encyclopedic prin erudițiune. Pictor, — deci poet. Poet, — deci, pictor. Filosof, — fără a 'și împrumuta ideile. Intre optimism și șcepticism, — a gravitat de o potrivă. Adesea spunea că voiesce să reprezinte tôte simțirile omenesci, — și le represinta. Detesta curentul german. Militant. Ager luptător al condeiului. Aprofunda pe adversar și prieten. Partea slabă, le-o descoperea îndată. Când era atacat, lovea fără milă. El întéi, nu ataca.

Amici, aũ fost dușmani lui cei mari. Inamici, nu l'aũ lovit ca amici.

A trãit printre noi. L'am cunoscut fãrã a'l cunõece. Simțire artisticã mãi rafinatã, între romãni n'a fost. Pe lângã el toți erau burghezi. Scrupule n'avea. Devisa sa era:

Quod licet Jovis
Non licet bovis.

Pe sine, în multe împrejurãri, a se învinge șciu.
Un lucru singur nu învinse: Destinul seũ.

CINCINAT Pavelescu.

NOTITELE LITERATORULUI

La Nouvelle Revue, marea publicațiune literarã din Paris, ce face *«Literaturului»*, onõrea schimbului, coprinde în fascicula de la 1 Decembrie, scrieri cu osebirã interesantã. Între altele, se disting *«Scrisorile asupra politiceii exteriore de Dõmna Juliette Adam»*. De asemeni, o notițã destul de interesantã a *«Principelui A. Bibescu cu privire la Lamartine»*, este menitã sã atragã atențiunea. — Abonamentul anual 62 lei; 18⁸ Boul. Montmartre: Paris.

* * *

La Revue Hebdomadaire, publicațiune Parisianã importantã a bine-voit sã primescã schimbul cu *Literatorul*. Directorul ei, d. P. Mainguet imi adresezã o scrisõre în termeni pentru cari îi sunt recunoscõtõr. Numõrul din urmã coprinde scrieri de **François Coppée, Paul Bourget, Maurice Talmeyr** etc; Va publica în curãnd romanul nou al lui **Zola «Le Docteur Pascal»**, operã cu totul ineditã. Abonamentul 25 lei anual. A se adresa la d. **Plon, Nourrit et Cie, 10 rue Garancière, Paris.**

* * *

La Nouvelle Revue Internationale, 23 Boul. Poissonniere, Paris, una dintre marile publicațiuni literare franceze, fundatã de Baron Stock, bine-voiesce a primi schimbul cu *«Literaturul»*. Acestã revistã fruntașã apare sub direcțiunea cunoscutei **Dõmna de Rute**. Scriitorii eminenți colaborezã la ea.

* * *

E. Plon, Nourrit et Cie, mari liberari-editori, imi scriũ cã cu ocaziunea anului noũ, vor trimite *Literatorului* importantele lor publicațiuni. Le exprim mulțumiri și la timp voiã da sãmã de cãrțile ce mi se vor adresa.

* * *

Baron A. de Eder, din Viena, fiul distinsului Baron de Eder ce locuesce în Bucuresci, ne trimite câte-va poesii traduse în romãnesce din limba Germanã. Cu incepere a numõrului de fațã domnia-sa devine unul dintre colaboratori *Literatorului*.

* * *

E Dentu, celebrar-editor (3 et 5 Place de Valois: Palais Royal), imi face

onórea să 'mă adreseze 10 volume din noua colecțiune pe care a început s'o publice sub titlul general **Nelumbo**. Acastă colecțiune (format de posunar) este un giuvaier. Hărțile și typarul, sunt operă de artă. Fie-care volum este ilustraț și fie-care gravură este admirabilă. Volumul nu costă de cât 2 lei: Etă enu-mărarea celor primite *L'Artésienne*: **Alph. Daudet**; *Candide*: **Voltaire**; *Werther*: **Goethe**; *Le Scurabée d'or*: **Edgard Poë**; *Paul et Virginie*: **B. de Saint Pierre**; *Armande*: **E. et J. de Goncourt**; *Atala*: **Chateaubriand**; *Le Corsaire*: **Lord-Byron**; *Printemps Parfumé*: roman tradus din chineza de **Rosny**; *Le Porteur de Sachet*: roman indian de **Natesa Sastri**, trad. de **Rosny**. Aceste două romane din urmă, sunt mai ales surprinđătoare.

*
* * *

Tot Dentu, mă trimete *Literatorului*: **Leon XIII** *Devant L'Allemagne*: Volumul conține revelațiunii insemnate cu privire la Alsacia-Lorena). — *Situation Stratégique de la France* (studiu de un general rus asupra războiului viitor). — *Mortel Amour*: (admirabil roman de **Charles Mérouvel**) și în fine: **Don Juan** (fantasiă uimitoare de **Monatigu**). Cititori, își pot procura cărțile și revistele menționate fie adresându-se Redacțiunii «*Literatorului*», fie prin corespondență directă, la Paris.

* * *

În ultimul moment priimesc *La Nouvelle Revue* No. de la 15 Dec. 1892 între altele coprind: *Une Exilée* de **Pierre Loti** (Este romanul ce s'a anunțat, cu privire la Regina României); *Halvard solness* (dramă) de **Henrik Ibsen**; *Jos. de Maistre* (studiu) de **M. Revon**; *La Bonne Lorraine* de **Alb. Delpit**. *M-r Rouher à Cergay après la guerre*, de **Etienne Savary**; *Larmes d'amante de Marquisul de Castellane*; *Deplandre et Senis* de **Amédée Delorme**; *La Mission Dybowchi et la France en Afrique centrale*, de **M. L. Sevin-Desplaces** *Quinzaine littéraire*: *Gustava Flaubert* de **Léon Daudet**. *Les disparus*: *General Garnier*, — *Général Dumont* de **G. de Corlay**; *Le cardinal Lavigerie de Frédéric Loliée* *Echange de population de Chryssapidés*; *Les livres d'etrennes*, *Directie*, *La religiosité de la Femme* de **Ferrero**; *Lettres sur la politique extérieure*. **Mme Juliette Adam** etc. etc.

* * *

William Bonaparte-Wyse, strănepot al lui **Napoleon I** frate cu ilustra **Dómna de Rute** (Principesa Bonaparte), directórea marelui reviste *La Nouv. Rev. Internationale*, a încetat din viață. Bonaparte-Wyse este cel mai mare poet al Irlandei contemporane. De altă parte, decedatul cunoscând în perfecțiune mai multe limbi, a scris în provențal un volum de versuri celebre sub titlul de *Parpaioun blu* (*Fluturi albaștri*). Mórtea sa este viú regretată în cercurile înalte ale literaturii europene. Presint Principesei **Dómna de Rute** și ilustrei familii **Bonaparte-Wyse**, condoleanțele sincere ale *Literatorului*.

* * *

La Gazette des Enfants 40 rue *Laffitte*, Paris, a bine-voit a primi schimbul cu *Literatorul*. Un abonament pentru copii la această revistă ar fi cel mai nemerit dar de anul nou.

A. Macedonski.

